«8D03102 - Мәдениеттану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған Зейнуллин Раймбек Бақытжанұлының «Қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін компаративистикалық талдау» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми

РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ПІКІРІ

р/н №	Өлшемшарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:	Диссертация жұмысының тақырыбы еліміздегі ғылымның даму басымдықтарының ішінен – 4. «Елдің интеллектуалдық әлеуеті» атты басым бағытының 7. Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулерге және арнайы мамандандырылған бағытына сәйкес келеді.
		1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету);	8D03102 – Мәдениеттану мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін мемлекет бюджетінен қаржыландырылған докторантура аясында әзірленген диссертация жұмыс.
		2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету);	Диссертациялық жұмыс басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалмаған.

		3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен елеміздегі ғылым дамуының «Елдің интеллектуалдық әлеуеті» атты басым бағытының 7. Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулерге және арнайы мамандандырылған бағытына сәйкес келеді.
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға **елеулі үлесін қосады**/қоспайды, ал оның **маңыздылығы ашылған**/ашылмаған.	«8D03102 – Мәдениеттану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған Зейнуллин Раймбек Бақытжанұлының «Қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін компаративистикалық талдау» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы мәдениеттану ғылымы саласындағы өзекті мәселелердің бірін жан-жақты қарастырған маңызды ғылыми зерттеу болып табылады. Диссертациялық жұмыста ізденуші қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін салыстырмалы-компаративистикалық тұрғыдан талдап, олардың тарихи-мәдени сабақтастығы мен рухани байланыстарын ғылыми негізде зерделеген. Автор зерттеу барысында екі халықтың мәдени мұраларындағы ортақ құндылықтар мен ерекшеліктерді анықтап, олардың мәдени-өркениеттік дамуындағы өзара ықпалын мәдениеттанулық және философиялық тұрғыдан терең қарастырады. Зерттеу тақырыбы қазіргі жаһандану жағдайында ұлттық мәдени мұраны сақтау, түркі халықтарының тарихи-мәдени тұтастығын айқындау мәселелерімен тығыз байланысты болғандықтан, ғылыми және практикалық тұрғыдан ерекше маңызға ие. Диссертацияда тақырыпқа қатысты отандық және шетелдік ғылыми еңбектерге

			жүйелі талдау жасалып, ғылыми тұжырымдар мен қорытындылар нақты деректер негізінде дәйектелген. Ізденушінің ұсынған теориялық пайымдаулары мен ғылыми тұжырымдары жұмыстың ғылыми жаңалығы мен өзектілігін айқындай түседі. Сонымен қатар, зерттеу нәтижелері мәдениеттану ғылымының дамуына өзіндік үлес қосып, қазақ және ноғай халықтарының мәдени байланыстарын тереңірек түсінуге мүмкіндік береді.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) **жоғары**; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған.	Жоғары. Диссертация авторы өз зерттеуінде қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін заманауи мәдениеттану ғылымы тұрғысынан қарастырып, оларды компаративистикалық талдау негізінде зерделеуге ұмтылған. Зерттеу барысында екі халықтың тарихи-мәдени байланыстары, рухани мұралары, дүниетанымдық ұқсастықтары мен мәдени ерекшеліктері кеңінен қарастырылған. Сонымен қатар, мәдени артефактілердің қалыптасуы мен дамуындағы тарихи-әлеуметтік факторлар, ұлттық мәдени код пен дәстүр сабақтастығы мәселелері де жан-жақты талданған.Автор қазақ және ноғай халықтарының мәдени мұрасына қатысты отандық және шетелдік ғылыми тұжырымдамаларға, теориялық ұстанымдар мен ұғымдық аппараттарға терең талдау жасап, тақырыпқа байланысты ғылыми көзқарастарға жүйелі шолу ұсынады. Осы тұрғыдан алғанда, зерттеу жұмысы түркі халықтарының ортақ мәдени кеңістігін, тарихи сабақтастығы мен рухани жақындығын мәдениеттанулық және философиялық тұрғыдан кешенді қарастырған маңызды ғылыми еңбек болып табылады. Ізденуші мәселені тек сипаттап қана қоймай, мәдени артефактілерді салыстырмалы талдау негізінде өзіндік ғылыми тұжырымдары мен теориялық пайымдауларын ұсына алған. Автордың зерттеу нәтижелері қазақ және ноғай халықтарының мәдени байланыстарын жаңа қырынан тануға мүмкіндік беріп,

			мәдениеттану ғылымындағы компаративистикалық зерттеулердің дамуына өзіндік үлес қосады. Автордың тақырыпқа қатысты жарияланған ғылыми еңбектері мен зерттеу нәтижелері диссертациялық жұмыстың ғылыми талаптарға және академиялық адалдық қағидаттарына толық сәйкес орындалғанын көрсетеді. Диссертанттың зерттеу тақырыбынан туындайтын өзіндік ғылыми тұжырымдары жұмыс барысында жүйелі түрде негізделіп, концептуалдық тұрғыдан бірізді қалыптастырылған.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) **негізделген;** 2) ішінара негізделген; 3) негізделмеген.	Жеткілікті негізделген. Диссертация авторы зерттеу тақырыбының өзектілігін қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін салыстырмалы тұрғыдан зерделеудің қазіргі жаһандану жағдайында ұлттық мәдени мұраны сақтау мен тарихи-мәдени сабақтастықты айқындаудағы маңыздылығымен негіздейді. Екі халықтың ортақ рухани құндылықтары мен мәдени ерекшеліктерін компаративистикалық талдау тек этномәдени немесе тарихи қырлармен шектелмей, мәдениеттанулық және философиялық тұрғыдан кешенді зерттеуді қажет ететін өзекті мәселе ретінде қарастырылған. Зерттеу жұмысында қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерінің мазмұны, олардың тарихи қалыптасуы мен мәдени кеңістіктегі орны жан-жақты талданып, мәдени мұраның рухани сабақтастықтағы рөлі теориялық және әдіснамалық деңгейде негізделген. Автор түркі халықтарының мәдени байланыстары мен дүниетанымдық ұқсастықтарына қатысты ғылыми көзқарастарды саралай отырып, аталған мәселенің мәдениеттану мен философия ғылымдарының маңызды зерттеу нысанына айналу алғышарттарын дәйекті түрде ашып көрсеткен. Жұмыстың жалпы құрылымы зерттеу тақырыбының мазмұны мен

			өзектілігіне толық сәйкес келеді. Соның нәтижесінде автор қарастырылып отырған мәселе бойынша өзіндік танымдық және әдіснамалық негіз қалыптастыра алған. Диссертациялық жұмыста таңдалған тақырыптың өзектілігі, оны мәдениеттанулық және философиялық тұрғыдан зерттеп, талдаудың қажеттілігі ғылыми-теориялық деңгейде жүйелі түрде айқындалған.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды: 1) **айқындайды;** 2) ішінара айқындайды; 3) айқындамайды.	Пікір беріліп отырған диссертациялық зерттеу еңбегінде берілген тақырыптың мазмұны толықтай ашылған. Жұмыстың тараулары мен бөлімдерінде жұмыс тақырыбына байланысты қойылған мақсаттар ретімен орындалып, тиісті талдау жұмыстары жүзеге асырылған. Зерттеу жұмысында қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілері компаративистикалық талдау негізінде қарастырылып, олардың тарихи-мәдени дамуындағы ортақ белгілер мен ерекшеліктер жан-жақты сараланған. Автор диссертация тақырыбына сәйкес мәдени артефактілердің мазмұнын, олардың қалыптасуына ықпал еткен тарихи-әлеуметтік және рухани алғышарттарды, сондай-ақ ұлттық дүниетаным мен мәдени құндылықтар жүйесіндегі орнын кешенді түрде қарастырады. Сонымен қатар, зерттеуде қазақ және ноғай халықтарының дәстүрлі мәдениетінің сабақтастығы, мәдени кодтарының ұқсастықтары мен ерекшеліктері салыстырмалы түрде талданып, олардың рухани мұрасының қазіргі мәдени кеңістіктегі маңызы айқындалған. Автор мәдени артефактілерді салыстыру арқылы екі халықтың тарихи байланыстары мен мәдени ықпалдастығын жүйелі түрде негіздей алған. Диссертация құрылымы, мазмұны және талдау деңгейі зерттеу тақырыбымен толық үйлесіп, оның ғылыми мазмұны мен зерттеу аясын нақты айқындайды. Сонымен бірге, жұмыста қолданылған ғылыми тәсілдер мен теориялық пайымдаулар зерттеудің

			тұтастығын қамтамасыз етіп, тақырыптың мәдениеттанулық және философиялық мәнін терең ашуға мүмкіндік берген.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) **сәйкес келеді;** 2) ішінара сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді.	Диссертант жұмыс алдына қойылған мақсат пен міндеттерді дәлелді негіздей отырып, жүйелі түрде ішкі сабақтастықты сақтай отырып орындаған. Мақсаты мен міндеттері диссертациялық жұмыстың тақырыбына жеткілікті дәрежеде сәйкес келеді. Әрбір бөлім қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін компаративистикалық тұрғыдан талдау мақсатына бағытталған. Зерттеудің теориялық негіздері, мәдени артефактілер ұғымының мәні мен мазмұны, олардың ұлттық мәдениеттегі орны, тарихи-рухани сабақтастығы мен мәдени байланыстары логикалық жүйелілікпен баяндалған. Жұмыстың құрылымдық бөлімдері қазақ және ноғай халықтарының мәдени мұрасын мәдениеттанулық және философиялық аспектіде кешенді талдауға мүмкіндік беріп, зерттеу барысында қойылған мақсат-міндеттердің толық орындалуын қамтамасыз етеді. Ізденуші алдына қойылған тақырыпқа сай мақсаты мен міндеттерін жүйелі және дәлелді тұжырымдап, тұтастық пен логикалық бірізділік қағидасын сақтаған
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан: 1) **толық байланысқан;** 2) ішінара байланысқан; 3) байланыс жоқ.	Жұмыс жоспары негізгі зерттеу тақырыбына сәйкес жасалған ғылыми және жұмысқа қойылатын теориялық, методологиялық талаптарға сай келеді. Диссертациялық зерттеу жұмысында оның барлық бөлімдері өзара тығыз логикалық және мазмұндық байланыста кешенді түрде жүзеге асырылған. Зерттеу жұмысының құрылымдық бөлімдерінде жұмыс тақырыбы ішкі бірлікте, логикалық тиісті дәйектемелер мен ғылыми тұжырымдау арқылы бірізділік қағидасын сақтай отырып тұжырымдалған және толық байланысқа ие. Зерттеу жұмысында барлық бөлімдерінің ғылыми методологиялық өзара сабақтастығы, мазмұндық тұтастығы сақтала отырып зерделенген. Құрылымдық жағынан пікір беріліп отырған диссертациялық жұмыс кіріспеден,

			екі тараудан, тарауішілік бөлімшелерден, қорытындыдан, әдебиеттерден құралған. Оның бәрі негізгі зерттеу тақырыбы мен жұмыс мазмұнымен үндестік құрып тұр.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:	Зерттеу жұмысында осы тақырыптағы әлемдік және отандық зерттеу жұмыстары салыстырмалы түрде талданып, олардың өзіндік ерекшелігі, идеялық қағидаларының мазмұны мен маңызы анықталып, оларға автордың сыни талдау көзқарасы берілген. Әрбір бөлім қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін компаративистикалық тұрғыдан талдау мақсатына бағытталған. Зерттеудің теориялық негіздері, мәдени артефактілер ұғымының мәні мен мазмұны, олардың ұлттық мәдениеттегі орны, тарихи-рухани сабақтастығы мен мәдени байланыстары логикалық жүйелілікпен баяндалған. Жұмыстың құрылымдық бөлімдері қазақ және ноғай халықтарының мәдени мұрасын мәдениеттанулық және философиялық аспектіде кешенді талдауға мүмкіндік беріп, зерттеу барысында қойылған мақсат-міндеттердің толық орындалуын қамтамасыз етеді. Диссертациялық жұмыста автор басқа авторлардың, зерттеуші ғалымдардың көзқарасына шолу жасай отырып, өзінің ой тұжырымдарын оларға компаративистік талдау жасау түрінде жүзеге асырған. Автор ұсынған тұжырымдар мен қағидалар бұрыннан белгілі теориялармен салыстырылып, олардың шектеулері мен кемшіліктері негізінде жаңа көзқарастардың артықшылықтары дәлелді түрде көрсетілген. Автор өзінің жаңа көзқарасын басқалардың жұмыстарын талдау негізінде және қазіргі шындықпен үйлестіру, объективтік қағидасы аясында көрсеткен.
		1) **сыни талдау бар;**	
		2) талдау ішінара жүргізілген;	
		3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген;	
		4) талдау жоқ.	
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма?	Ізденушінің зерттеу жұмысындағы ғылыми нәтижелер мен қағидаттары толығымен жаңа болып табылады. Автор зерттеу нәтижесінде жаңа жүйелі қағидаларды ұсына білген.
		1) **толығымен жаңа;**	

		2) ішінара жаңа (25–75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертациялық зерттеуде тек қана мәселенің қолданбалы, теориялық емес, прагматикалық аспектілері де қаралып, автор өз көзқарасын барынша негіздеген. Автордың ғылыми жұмысы мәдениеттану саласында қазақ және ноғай халықтарының мәдени мұраларын, олардың тарихи-рухани сабақтастығы мен мәдени байланыстарын терең талдай отырып, жаңа ғылыми тұжырымдар мен компаративистикалық мәдениеттану қағидаларын ұсынады. Зерттеу нәтижелері ұлттық мәдени артефактілердің ортақ және айрықша белгілерін айқындауға бағытталып, түркі халықтарының мәдени кеңістігін, рухани құндылықтары мен дүниетанымдық ерекшеліктерін тереңірек түсінуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, жұмыс мәдениетаралық байланыстар мен тарихи-мәдени сабақтастық мәселелерін қазіргі мәдениеттану ғылымы тұрғысынан жаңаша пайымдауға негіз қалайды. Сонымен қатар, диссертацияда ұсынылған ғылыми тұжырымдар мен әдістемелік тәсілдер цифрлық мәдениетті зерттеу саласындағы жаңалық ретінде бағаланады және мәдениеттану саласында дамуына тың серпін береді.
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма? 1) **толығымен жаңа;** 2) ішінара жаңа (25–75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертацияның қорытындылары толығымен жаңа және теориялық-методологиялық тұрғыдан жеткілікті болып табылатын дәйектемелерге негізделген. Жұмыста ұсынылған теориялық тұжырымдар мен зерттеу нәтижелері қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін компаративистикалық тұрғыдан жүйелі түрде саралауға бағытталған. Зерттеу қорытындылары нақты теориялық-әдіснамалық негіздерге сүйене отырып жасалған және олар қазіргі мәдениеттану ғылымының даму талаптарына толық жауап береді. Автор ұсынған ғылыми пайымдаулар мен жаңаша тұжырымдар түркі халықтарының тарихи-мәдени байланыстарын, рухани сабақтастығы мен мәдени мұрасының ерекшеліктерін тереңірек

			түсінуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, зерттеу нәтижелері мәдени артефактілерді салыстырмалы талдау арқылы ұлттық мәдениеттердің өзара ықпалдастығын жаңа қырынан қарастыруға негіз қалайды.
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) **толығымен жаңа**; 2) ішінара жаңа (25–75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Жұмыстың теориялық негіздері мен қорытындыларын мәдениеттану, компаративистика және гуманитарлық ғылымдар саласындағы ғылыми зерттеулерде әдіснамалық тұрғыдан басшылыққа алуға болады. Бұл жағынан зерттеу әдіснамалық қағидаттары тұрғысынан жаңашылдығымен ерекшеленеді. Қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін компаративистикалық тұрғыдан зерттеу — қазіргі жаһандану жағдайындағы түркі халықтарының тарихи-мәдени байланыстарын, рухани сабақтастығы мен ұлттық мәдени кодтарын зерделеуге бағытталған ғылыми ұстанымдардың маңызды үлгісі болып табылады. Зерттеу нәтижелері мәдени мұраларды сақтау, ұлттық құндылықтарды насихаттау, мәдениетаралық байланыстарды дамыту және тарихи-рухани сабақтастықты талдау арқылы қазіргі мәдени кеңістіктегі мәдени саясат пен гуманитарлық зерттеулерге әдістемелік бағдар береді. Бұл, әсіресе, түркі халықтарының ортақ мәдени мұрасын зерттеу, білім беру бағдарламаларында ұлттық мәдениет мәселелерін тереңдетіп оқыту және мәдени сәйкестікті нығайту салаларында қолдануға болатын маңызды тұжырымдар болып табылады. Диссертациялық жұмыстың теориялық қағидаттары мәдениет философиясы, компаративистикалық мәдениеттану және тарихи-мәдени зерттеулер салаларымен тығыз байланысты. Сондықтан алынған нәтижелерді ұлттық мәдени мұраны сақтау, мәдениетаралық диалогты дамыту және қазіргі қоғам жағдайындағы

			рухани құндылықтарды жаңғыртуға бағытталған ғылыми және практикалық шешімдер қабылдауда қолдануға болады.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде **негізделген**/негізделмеген (qualitative research (куолитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).	Ізденуші Зейнуллин Раймбек Бақытжанұлының диссертациялық зерттеуінде ұсынылған негізгі қорытындылар ғылыми негізділігімен ерекшеленеді және жұмыстың теориялық-әдіснамалық аппаратына толық сәйкес келеді. Қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін компаративистикалық талдау арқылы зерттеуші екі халықтың тарихи-мәдени сабақтастығын, рухани байланыстары мен дүниетанымдық ұқсастықтарын терең ашып көрсетеді. Бұл қорытындылар мәдениеттану мен философия ғылымдарының тоғысындағы өзекті мәселелерді жан-жақты түсіндіруге бағытталған және түркі халықтарының мәдени мұрасын зерттеудің ғылыми маңызын айқындайды. Зерттеуде пайдаланылған дереккөздер, теориялық тұжырымдамалар және мәдениеттанулық-философиялық категориялар негізінде жасалған нәтижелер логикалық тұрғыдан жүйелі әрі ішкі бірізділікпен дәлелденген. Автор қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерінің тарихи-рухани негіздерін, олардың мәдени кеңістіктегі орны мен өзара ықпалын нақты көрсетіп, ғылыми тұрғыдан дәйектей алған. Осылайша, диссертациялық жұмыста ұсынылған қорытындылар өзектілігімен, теориялық тереңдігімен және ғылыми дәйектілігімен ерекшеленіп, қазақ және ноғай халықтарының мәдени байланыстарын мәдениеттану ғылымы аясында жаңа деңгейде қарастыруға мүмкіндік береді.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) **дәлелденді;** 2) шамамен дәлелденді;	7.1. Дәлелденді. Зерттеуші қорғауға 6 қағидат шығарған. Ол қағидаттар жұмыстың тақырыбына сәйкес келіп, мазмұнынан теориялық, методологиялық, логикалық тұрғыдан туындап тұр. Қорғауға шығарылған негізгі ережелер толықтай дәлелденген және зерттеушінің өз ғылыми ізденістерінің нәтижесі ретінде ұсынылған. Бұл қағидаттар диссертацияның тақырыбына сәйкес келіп, оның

		3) шамамен дәлелденбеді;	мазмұнынан теориялық, әдіснамалық және логикалық тұрғыдан қисынды түрде туындайды. Зерттеу барысында ұсынған қағидаттар жұмыс көлемінде қарастырылған мәселелердің кешенді шешімін қамтамасыз етеді.
		4) дәлелденбеді;	
		5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	
		7.2 Тривиалды ма?	7.2. Жоқ. Автор қағидаттарды тың көзқарас, тұжырым тұрғысынан негіздеген.
		1) иә;	
		2) жоқ;	
		3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес.	7.3. Жаңа. Зерттеуші еліміздің мәдениеттану саласында бұрын арнайы қарастырылмаған қағидаттарды жаңалық деңгейінде өзектендірген.
		7.3 Жаңа ма?	
		1) **иә;**	
		2) жоқ;	
		3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес.	7.4. Қолдану деңгейі кең. Қорғауға ұсынылып отырған диссертациялық зерттеу нәтижелерінің қолдану ауқымы кең әрі көпқырлы болып табылады. Олар мәдениеттану саласында, атап айтқанда қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін компаративистикалық тұрғыдан зерттеуде маңызды ғылыми-теориялық рөл атқарады. Сонымен қатар, зерттеу қорытындылары гуманитарлық ғылымдарда, тарихи-мәдени зерттеулерде, этномәдени үдерістерді зерделеуде және мәдениетаралық байланыстарды талдауда әдіснамалық негіз ретінде пайдаланылуы мүмкін.
		7.4 Қолдану деңгейі:	
		1) тар;	
		2) орташа;	
		3) **кең**	
		4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.	Зерттеу нәтижелері ұлттық мәдени мұраны сақтау, түркі халықтарының рухани сабақтастығын айқындау, мәдени сәйкестікті нығайту және мәдениетаралық диалогты дамыту мәселелерін шешуде теориялық әрі практикалық маңызға ие. Сондай-ақ, диссертацияда ұсынылған ғылыми тұжырымдар жоғары оқу орындарының білім беру бағдарламаларында, мәдениеттану,
		7.5 Мақалада дәлелденген бе?	
		1) **иә;**	

		2) жоқ	философия және гуманитарлық бағыттағы пәндерді оқыту барысында қолдануға мүмкіндік береді. 7.5. Иә. Диссертациялық зерттеудің негізгі ғылыми нәтижелері мен қорытындылары ғылыми жарияланымдарда көрініс тапқан. Зерттеу тақырыбы бойынша 5 ғылыми мақала жарияланған. Оның ішінде 1 мақала Scopus халықаралық деректер базасына кіретін журналда, 1 халықаралық конференция материалдарында және 3 мақала Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған ғылыми басылымдарда жарық көрген. Жарияланған ғылыми мақалалар диссертациялық жұмыстың негізгі мазмұнын, теориялық тұжырымдары мен ғылыми нәтижелерін толық қамтып, қорғауға ұсынылған қағидаттардың ғылыми негізділігін айқындайды.
		3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	
8.	Дәйектілік қағидаты.	8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:	Әдістеме қолданысы зерттеудің мазмұнын ашуға толығымен негізделген және зерттеу жұмыстарының теориялық-әдіснамалық талаптары мен алдына қойған міндеттеріне сәйкес келеді. Жұмыс барысында автор философиялық-антропологиялық, жүйелік, логикалық әдістерді жұмыстың алдына қойған мақсатына жету құралы ретінде орынды қолданған. Аталған әдістер арқылы диссертациялық жұмыстың мақсат, міндеттерін жүзеге асыруда дәйектілік принципі басшылыққа алынғаны жұмыстың нәтижелігімен айқындалады.
	Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	1) **иә;**	
		2) жоқ.	
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен	Диссертацияда ұсынылған теориялық қорытындылар мен ғылыми тұжырымдар бір-бірімен өзара байланысты және дәлелді түрде негізделген. Автор зерттеу барысында көтерілген мәселелерге сыни көзқараспен дәлелдемелер келтірген. Сондықтаан бұл сала бойынша «иә» деген жауапқа сәйкес келеді.

		деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:	
		1) **иә;**	
		2) жоқ.	
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):	Жұмыстағы теориялық қорытындылар мен нәтижелер зерттеудің мәдениеттанулық және компаративистикалық сипатына сәйкес тиісті ғылыми әдебиеттерге, тарихи-мәдени деректерге, философиялық және мәдениеттанулық тұжырымдамаларға, сондай-ақ зерттеліп отырған салаға қатысты нақты мысалдар мен әлеуметтік-мәдени тәжірибелерге негізделген. Диссертант аталған ғылыми-теориялық негіздерге сүйене отырып, қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін салыстырмалы тұрғыдан талдауға бағытталған өзіндік авторлық тұжырымдар жасауға ұмтылған. Зерттеу барысында ұсынылған ғылыми пайымдаулар мен қорытындылар жұмыстың мазмұндық тұтастығын сақтай отырып, зерттеу тақырыбының мәдениеттанулық мәнін терең ашуға мүмкіндік береді.
		1) **иә;**	
		2) жоқ.	
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және **сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған** / ішінара расталған / расталмаған.	Жұмыстың негізін құрайтын мәлімдемелер жеткілікті деңгейде жұмыс тақырыбы бойынша тиісті ғылыми әдебиеттермен және нақты сілтемелермен расталған. Зерттеу барысында автор отандық және шетелдік ғылыми еңбектерге жүйелі түрде сүйеніп, теориялық тұжырымдарын сол дереккөздер арқылы негіздеген. Әсіресе мәдениеттану, философия және компаративистикалық зерттеулер саласындағы іргелі еңбектер кеңінен пайдаланылған. Сонымен

			қатар, әрбір негізгі ғылыми пайымдау нақты әдебиеттермен салыстырылып, олардың ғылыми негізділігі дәйектелген. Бұл зерттеудің академиялық адалдық талаптарына сәйкес орындалғанын және оның ғылыми сенімділігін арттыра түсетінін көрсетеді. Осылайша, диссертациялық жұмыс мазмұны дереккөздермен берік байланыста қалыптасқан тұтас ғылыми жүйе ретінде сипатталады.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі **әдеби шолуға жеткілікті**/жеткіліксіз.	Жұмыстың негізін құрайтын мәлімдемелер тиісті ғылыми әдебиеттермен, оның ішінде гуманитарлық және әлеуметтік ғылымдар саласындағы отандық және шетелдік мамандардың еңбектерімен, сондай-ақ кибербуллинг мәселесіне қатысты маңызды зерттеулермен жан-жақты расталған. Диссертацияда қолданылған 200 дереккөз құрамында философиялық, мәдени және әлеуметтік теорияларға қатысты ғылыми еңбектер кеңінен қамтылған. Бұл әдебиеттер жұмыстың теориялық және методологиялық негізделуіне толық мүмкіндік беріп, әдеби шолу үшін жеткілікті деңгейде деп бағаланады.
9	Практикалық құндылық қағидаты	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы: 1) **бар;** 2) жоқ.	Диссертациялық зерттеудің практикалық құндылығы қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін компаративистикалық тұрғыдан терең талдауға негізделген ғылыми тұжырымдар мен қағидаттардың мәдени мұраны сақтау, тарихи-рухани сабақтастықты нығайту және мәдениетаралық байланыстарды дамыту мәселелерін шешуге бағытталуында көрініс табады. Зерттеу нәтижелері мәдениеттану, тарих, этнология, түркітану және гуманитарлық білім беру салаларында қазақ және ноғай халықтарының ортақ мәдени құндылықтарын зерделеу мен насихаттауда қолданылуы мүмкін. Сонымен қатар, жұмыста ұсынылған мәдениеттанулық және философиялық тұрғыдан негізделген тұжырымдар ұлттық мәдени сәйкестікті сақтау, рухани мұраны жаңғырту және мәдени құндылықтарды дәріптеу бағытындағы ғылыми және білім беру үдерістеріне ықпал етеді.

			Зерттеу қорытындылары жоғары оқу орындарының білім беру бағдарламаларында, ғылыми-зерттеу орталықтарының қызметінде, сондай-ақ мәдени саясатты қалыптастыруға бағытталған мемлекеттік және қоғамдық ұйымдардың жұмысында әдіснамалық әрі практикалық негіз ретінде пайдалануға лайықты. Осы тұрғыдан алғанда, диссертация нәтижелері түркі халықтарының ортақ мәдени мұрасын тереңірек тануға және қазіргі қоғамдағы мәдени-рухани байланысты нығайтуға нақты үлес қосады.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) **иә;** 2) жоқ.	Иә, диссертациялық жұмыстың практикалық маңызы оның теориялық ұстанымдарын әдіснамалық және дүниетанымдық тұрғыдан басшылыққа алумен айқындалады. Зерттеу нәтижелерін орта арнаулы және жоғары оқу орындарындағы мәдениеттану, философия, этнология, тарих және басқа да гуманитарлық пәндерді оқыту барысында қажетті теориялық әрі практикалық материал ретінде пайдалануға болады. Жұмыстың практикалық маңызы ұлттық мәдени мұраны тану, тарихи-рухани сабақтастықты сақтау және мәдениетаралық байланысты нығайту бағытындағы ғылыми және білім беру үдерістерінде әдіснамалық негіз ретінде қолданылуымен ерекшеленеді.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма? 1) **толығымен жаңа;** 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Толығымен жаңа. Зерттеу қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін компаративистикалық тұрғыдан жан-жақты талдау арқылы түркі халықтарының ортақ мәдени мұрасын, тарихи-рухани сабақтастығы мен мәдени байланыстарын жаңаша пайымдауға бағытталған нақты ғылыми тұжырымдар мен ұсыныстарды ұсынады. Бұл ұсыныстар мәдениеттану, этнология, тарих және түркітану салаларындағы ғылыми зерттеулерде, сондай-ақ білім беру мен мәдени-ағартушылық жұмыстарда тиімді қолданылуға қабілетті. Жұмыс ұлттық мәдени мұраны сақтау, мәдени сәйкестікті нығайту және түркі халықтарының ортақ рухани құндылықтарын насихаттау бағытында практикалық маңызы бар әдіснамалық

			қағидаттар мен ғылыми тәсілдерді қалыптастырады. Осы нәтижелер ғылыми-зерттеу орталықтарының, білім беру мекемелерінің, мәдени ұйымдардың және мәдени саясатты жүзеге асыруға бағытталған мемлекеттік құрылымдардың қызметінде негіз ретінде пайдаланылуы мүмкін. Мұндай кешенді тәсіл қазақ және ноғай халықтарының мәдени байланыстарын тереңірек түсінуге, тарихи-мәдени сабақтастықты айқындауға және мәдениеттану ғылымының теориялық әрі әдіснамалық әлеуетін тиімді дамытуға мүмкіндік береді. Осылайша, диссертацияның практикалық ұсыныстары қазіргі жаһандану жағдайындағы ұлттық мәдени мұраны сақтау мен мәдени-рухани құндылықтарды жаңғырту мәселелерін шешуде нақты нәтижелерге қол жеткізуге ықпал етеді.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) **жоғары;** 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Жоғары. Пікір беріліп отырған диссертациялық жұмыстың жазу және рәсімдеу сапасы академиялық жазу нормасына сәйкес және жоғары деп бағалауға болады. Жұмыста талапқа сай ғылыми стиль сақталып, жалпы логикалық, ғылыми әдістер, ғылыми терминдер, категориялық аппарат тиісінше қолданылып, дәйекті тұжырымдар жасалған, жұмыс барысында техникалық рәсімдеу ғылыми жұмыстарға қойылатын талаптарға сәйкес жоғары сапалы деңгейде жүзеге асырылған
11.	Диссертацияға ескертулер		1. Зерттеу барысында қарастырылған мәдени артефактілерге қатысты салыстырмалы талдауларды нақты тарихи-мәдени деректермен толықтырып, жекелеген мәдениеттанулық ұғымдарға қосымша түсіндірмелер беру жұмыстың ғылыми нақтылығы мен мазмұндық тереңдігін арттыра түсер еді. 2. Диссертацияның қорытынды бөлімінде зерттеу нәтижелері мен негізгі ғылыми тұжырымдарды жүйелі түрде жинақтап көрсету жұмыстың құрылымдық тұтастығын күшейте түсуі мүмкін. Дегенмен, аталған ескертулер диссертациялық жұмыстың ғылыми жаңалығы мен теориялық маңыздылығына ешқандай кері әсерін

			тигізбейді. Зерттеу жұмысы алға қойылған мақсаттар мен міндеттерді толық орындап, қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін компаративистикалық тұрғыдан зерделеуге жаңа ғылыми көзқарас қалыптастыруға мүмкіндік береді. Осы тұрғыдан алғанда, диссертацияның мәдениеттану ғылымының дамуына қосқан үлесі жоғары бағалауға лайық.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша жарияланған ғылыми мақалалары диссертациялық жұмыстың негізгі мазмұны мен ғылыми бағытын толық қамтиды және зерттеудің теориялық-әдіснамалық негіздерін кезең-кезеңімен ашып көрсетеді. Мақалаларда қазақ және ноғай халықтарының мәдени мұрасы, түркілік өркениет, көшпелі мәдениет, мәдени кодтар мен дәстүрлі дүниетаным мәселелері мәдениеттанулық және компаративистік тұрғыдан жүйелі түрде қарастырылған. 1. Ethnoculture of the Nogais and the Heritage of Dasht-i-Kipchak. ҚазҰУ Хабаршысы. Философия, мәдениеттану, саясаттану сериясы. – 2022. – №3 (81). Бұл мақалада ноғай халқының этномәдениеті мен Дешті Қыпшақ өркениетінің тарихи-мәдени мұрасы қарастырылады. Ізденуші Дешті Қыпшақ кеңістігінің түркі халықтарының этногенезі мен мәдени қалыптасуындағы рөлін талдай отырып, ноғай және қазақ халықтарының ортақ тарихи негіздерін ғылыми тұрғыдан саралайды. Мақалада көшпелі мәдениеттің дәстүрлі институттары мен мәдени сабақтастық мәселелері өзекті мәдениеттанулық тұжырымдар арқылы негізделген. 2. Өркениеттер ағынындағы түркі әлемі. Адам әлемі. Қоғам. Мәдениет пен өркениет. – 2022. – №2 (92). Мақалада түркі әлемінің тарихи даму үдерістері мен өркениеттік ерекшеліктері қарастырылған. Ізденуші түркі халықтарының рухани және мәдени тұтастығын мәдениеттанулық тұрғыдан талдап,

			олардың әлемдік өркениеттегі орнын айқындайды. Сонымен қатар, түркі дүниетанымының тарихи трансформациялары мен мәдени кодтарының сақталу мәселелері зерделенген. Зерттеу қазіргі жаһандану жағдайындағы ұлттық мәдениеттің маңызын түсіндіруге бағытталған. 3. Ноғай түркілерінің этномәдениеті және батыс қыпшақтардың көшпелі мұрасы. ҚазҰУ хабаршысы. Философия, мәдениеттану және саясаттану сериясы. – 2023. – №3 (85). Бұл мақалада ноғай түркілерінің этномәдени ерекшеліктері мен батыс қыпшақтарының көшпелі мұрасы салыстырмалы тұрғыдан қарастырылады. Ізденуші көшпелі өркениеттің материалдық және рухани мәдениетке ықпалын талдай отырып, қазақ және ноғай халықтарының мәдени сабақтастығын тарихи-этникалық негізде көрсетеді. Мақалада мәдени мұраның тарихи жадты сақтаудағы рөлі мен оның қазіргі кезеңдегі маңызы айқындалған. 4. Comparative Analysis and Semiotic Approach to the 12-Year Animal Calendar of the Turks of Southern Siberia and the Kazakhs as a Cultural Artifact. Journal of Posthumanism. – 2025. – Vol. 5, Iss. 3. – P. 1191–1205. Аталған мақалада Оңтүстік Сібір түркілері мен қазақтардың он екі жылдық жануарлық күнтізбесі мәдени артефакт ретінде салыстырмалы және семиотикалық тұрғыдан талданады. Диссертант дәстүрлі уақыт түсінігінің символдық табиғатын, оның дүниетанымдық және мәдени қызметін ғылыми негізде қарастырады. Зерттеу мәдени кодтар мен архетиптердің сабақтастығын көрсету арқылы түркі халықтарының ортақ мәдени жүйесін айқындауға бағытталған. Мақаладағы семиотикалық талдау диссертацияның теориялық-әдіснамалық бағытын толықтыра түседі. 5. Understanding Nauryz among Kazakhs and Nogais: the Cyclical Concept of Time and Cultural Renaissance. Frontiers in

			Communications. – 2026. – 10:1693748. DOI:10.3389/fcomm.2025.1693748 (Scopus). Бұл мақалада қазақ және ноғай халықтарының Наурыз мерекесін түсіну ерекшеліктері циклдік уақыт концепциясы және мәдени жаңғыру үдерістері аясында қарастырылған. Диссертант Наурыздың дәстүрлі дүниетанымдағы орны мен мәдени-философиялық маңызын талдай отырып, оның тарихи жад пен мәдени сәйкестікті сақтаудағы рөлін көрсетеді. Сонымен қатар, мақалада қазақ және ноғай халықтарының рухани мәдениетіндегі ортақ архетиптер мен мәдени кодтардың сабақтастығы ғылыми тұрғыдан негізделген. Scopus базасына енетін халықаралық журналда жариялануы зерттеу жұмысының ғылыми деңгейі мен өзектілігін айқындайды. Жалпы алғанда, докторанттың жарияланған мақалалары зерттеу тақырыбының негізгі бағыттарын толық қамтып, диссертациялық жұмыстың теориялық және практикалық мазмұнын жүйелі түрде ашып көрсетеді. Мақалаларда ұсынылған ғылыми тұжырымдар диссертациялық зерттеуде көтерілген негізгі мәселелермен мазмұндық және әдіснамалық тұрғыдан өзара сабақтасып келеді. Автордың ғылыми жарияланымдарында тақырыпқа қатысты өзекті теориялық концепциялар мен заманауи зерттеу тәсілдері кеңінен қолданылған. Сонымен қатар, зерттеу нәтижелері түрлі ғылыми басылымдарда апробациядан өтіп, олардың сенімділігі мен дәйектілігін арттыра түскен. Мақалалардың ғылыми деңгейі жоғары, зерттеу нәтижелері мәдениеттану ғылымының өзекті мәселелерімен тығыз байланысты және отандық әрі халықаралық ғылыми кеңістікте маңызға ие. Осы тұрғыдан алғанда, жарияланымдар диссертациялық жұмыстың толыққанды ғылыми негізін қалыптастыруға елеулі үлес қосады.

13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)		Зерттеу жұмысы тақырыбының өзектілігін, диссертацияның ғылыми жаңалығы мен теориялық және практикалық маңыздылығын ескере отырып, «8D03102 – Мәдениеттану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін Зейнуллин Раймбек Бақытжанұлының «Қазақ және ноғай халықтарының мәдени артефактілерін компаративистикалық талдау» тақырыбында жазылған диссертациялық жұмысы докторлық диссертацияларға қойылатын талаптарға толық сәйкес келеді. Диссертация авторы Зейнуллин Раймбек Бақытжанұлына «8D03102 – Мәдениеттану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беруді ұсынамын.

Ресми рецензент:

Философия, саясаттану және дінтану институтының бас ғылыми қызметкері, философия ғылымдарының докторы, қауымдастырылған профессор **Г.Г. Барлыбаева**

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитетінің «Философия, саясаттану және дінтану институты шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорны»
Республиканское государственное предприятие на праве хозяйственного ведения «Институт философии, политологии и религиоведения» Комитета науки Министерства науки и высшего образования Республики Казахстан

подпись заверяю
қолын растаймын
кадр бөлімі
отдел кадров